

PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI TA'LIM JARAYONIDA QO'LLASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA SAMARADORLIGI

O'M. Asqarova

NamDU professori

D.Z. Jabborova

O'zDJTU katta o'qituvchisi, PhD.

Annotatsiya. Mazkur maqolada pedagogik texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi o'rni, ilmiy-nazariy asoslari hamda ularni amaliyotda qo'llashning samaradorligi tahlil qilinadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'quvchilarda mustaqil fikrlash, kreativ yondashuv va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion yondashuvlarning ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni ilmiy manbalar asosida tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik texnologiya, innovatsion ta'lim, interfaol metodlar, ta'lim samaradorligi, AKT, kompetensiyaviy yondashuv, zamonaviy pedagogika.

Аннотация. В данной статье рассматриваются научно-теоретические основы педагогических технологий и их значение в образовательном процессе. Анализируется эффективность применения современных педагогических технологий в развитии самостоятельного мышления, креативного подхода и коммуникативных компетенций учащихся. На основе научных источников раскрывается роль интерактивных методов, информационно-коммуникационных технологий и инновационных подходов в повышении качества образования.

Ключевые слова: педагогическая технология, инновационное образование, интерактивные методы, эффективность обучения, ИКТ, компетентностный подход, современная педагогика.

Abstract. This article discusses the scientific and theoretical foundations of pedagogical technologies and their importance in the educational process. The effectiveness of modern pedagogical technologies in developing students' independent thinking, creative approach, and communicative competencies is analyzed. The role of interactive methods, information and communication technologies, and innovative approaches in improving the quality of education is highlighted on the basis of scientific sources.

Keywords: pedagogical technology, innovative education, interactive methods, teaching effectiveness, ICT, competency-based approach, modern pedagogy.

Kirish. Bugungi kunda dunyo ta'lim tizimida yuz berayotgan integratsion jarayonlar, raqamlashtirish va globallashtirish ta'lim oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Jamiyat taraqqiyoti ta'lim sifati bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bu jarayonda pedagogik texnologiyalar muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish hamda ularda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Pedagogik texnologiya tushunchasi XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab pedagogika fanida keng qo'llanila boshlandi. Ushbu tushuncha o'quv jarayonini oldindan loyihalash, rejalashtirish va aniq natijalarga erishishni kafolatlaydigan tizimli yondashuv sifatida talqin qilinadi. Pedagogik texnologiyalar o'qituvchi va o'quvchi faoliyatining o'zaro uyg'unligini ta'minlash orqali ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi.

Hozirgi kunda an'anaviy ta'lim metodlari o'rnini interfaol va innovatsion metodlar egallamoqda. Chunki zamonaviy jamiyat ijodkor, mustaqil fikrlovchi va axborot bilan ishlash ko'nikmalariga ega mutaxassislarni talab etadi. Shu nuqtai nazardan pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish dolzarb ilmiy-amaliy muammo hisoblanadi.

Pedagogik texnologiyalar pedagogika, psixologiya, metodika va axborot texnologiyalari fanlari bilan uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Olimlarning fikriga ko'ra, pedagogik texnologiya ta'lim maqsadlariga erishishni kafolatlovchi usullar, vositalar va metodlar tizimidir.

Pedagogik texnologiyalarning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

maqsadga yo'naltirilganlik;	natijaviylik;
tizimlilik;	qayta takrorlanuvchanlik;
samaradorlik;	shaxsga yo'naltirilgan yondashuv.

Mazkur tamoyillar asosida tashkil etilgan dars jarayoni o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Ayniqsa, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari har bir o'quvchining individual qobiliyati va ehtiyojlarini hisobga olish imkonini beradi.

Pedagogik texnologiyalarni qo'llash jarayonida o'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki tashkilotchi, motivator va yo'naltiruvchi sifatida faoliyat olib boradi. O'quvchi esa ta'lim jarayonining faol subyekti sifatida ishtirok etadi.

Hozirgi ta'lim tizimida qo'llanilayotgan pedagogik texnologiyalar turli yo'nalishlarga ega. Ularning eng muhimlari quyidagilar:

Interfaol metodlar o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirishga xizmat qiladi. Bunday metodlar orqali o'quvchilar erkin fikr almashadi, muammolarni birgalikda hal qiladi hamda muloqot kompetensiyalarini rivojlantiradi.

Keng qo'llaniladigan interfaol metodlar:

- “Aqliy hujum”;
- “Klaster”;
- “INSERT”;
- “Bumerang”;
- “Debat”;
- “Case-study”;
- “Sinkveyn”;
- “FSMU” texnologiyasi.

Masalan, "Case-study" metodida o'quvchilarga real hayotiy vaziyatlar taqdim etiladi va ular muammoni mustaqil tahlil qilib, yechim topishga harakat qiladi. Bu esa tanqidiy va kreativ fikrlashni rivojlantiradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) zamonaviy ta'limning ajralmas qismiga aylandi. Elektron darsliklar, multimedia vositalari, virtual platformalar va masofaviy ta'lim tizimlari o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

AKTning afzalliklari:

ta'limning ko'rgazmaliligini oshiradi;

vaqt tejalishini ta'minlaydi;

masofaviy ta'lim imkonini yaratadi;

individual ta'limni rivojlantiradi;

o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi.

Ayniqsa, chet tillarini o'qitishda multimedia texnologiyalari samarali natija beradi. Audio va video materiallar tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi, interaktiv platformalar esa o'quvchilarning mustaqil ishlash faoliyatini kuchaytiradi. Muammoli ta'lim o'quvchilar oldiga muayyan muammo qo'yish va uni mustaqil hal qilishga yo'naltirishga asoslanadi. Ushbu texnologiya o'quvchilarda izlanish, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradi. Modulli ta'limda o'quv materiali mustaqil modullarga bo'linadi. Har bir modul ma'lum maqsad va natijaga ega bo'lib, o'quvchi o'zlashtirish darajasiga qarab faoliyat olib boradi.

Pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayonida qo'llash bir qator ijobiy natijalarni beradi. Jumladan:

1. Ta'lim sifati va samaradorligi oshadi.
2. O'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalari rivojlanadi.
3. Darslarga qiziqish ortadi.
4. O'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi shakllanadi.
5. Nazariya va amaliyot uyg'unligi ta'minlanadi.
6. Tanqidiy va kreativ fikrlash rivojlanadi.

Shuningdek, pedagogik texnologiyalar yordamida o'quvchilarning individual imkoniyatlarini aniqlash va rivojlantirish mumkin bo'ladi. Bu esa kompetensiyaviy yondashuv asosida sifatli ta'limni tashkil etishga xizmat qiladi.

Pedagogik texnologiyalarni joriy etishda ayrim muammolar ham uchramoqda:

texnik vositalarning yetarli emasligi;

ayrim pedagoglarning AKT bo'yicha bilim va ko'nikmalarining pastligi;

an'anaviy metodlardan voz kechishdagi qiyinchiliklar;

internet va elektron resurslar bilan bog'liq muammolar.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun pedagoglarning malakasini oshirish, zamonaviy texnik vositalar bilan ta'minlash hamda innovatsion muhitni shakllantirish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, pedagogik texnologiyalar zamonaviy ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ularni ta'lim jarayonida samarali qo'llash o'quvchilarning bilim olish faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda ta'lim sifatini yaxshilaydi. Interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali tashkil etishga yordam beradi.

Shu sababli pedagogik texnologiyalarni chuqur o'rganish, ularni amaliyotga keng joriy etish hamda pedagoglarning innovatsion kompetensiyalarini rivojlantirish bugungi kun ta'limining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sayidahmedov N. S. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2019.
2. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent, 2017.
3. Farberman B. Ilg'or pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Ishmuhamedov R. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
5. UNESCO. Education and Information Technologies in Teaching Practice. Paris, 2021.
6. Bepalko V. P. Pedagogika i progressivniye texnologii obucheniya. – Moskva, 2016.
7. Selevko G. K. Sovremenniye obrazovatelniye texnologii. – Moskva, 2015.